

Işık, İ. Budak, H. (2025). Savatra Antik Kenti Mozaikli Kilise Apsis ve Çevresinde Bulunan Bir Grup Mezar Örneği. *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (ASOBİD)*. 10 (17), s. 90-111

Savatra Antik Kenti Mozaikli Kilise Apsis ve Çevresinde Bulunan Bir Grup Mezar Örneği

A Group Of Tombs Found In The Mosaic Church Apsis And Its
Surroundings Of The Ancient City Of Savatra

Doç. Dr. İlker IŞIK*

Selçuk Üniversitesi

ilkerarkeo26@gmail.com

Hüseyin BUDAK**

Selçuk Üniversitesi

huseyinbudak26@gmail.com

Öz

Bu makalede, 2022-2023 yılları arasında Savatra Antik Kenti'nin mozaikli kilise apsisi ve çevresinde gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda tespit edilen mezar yapılarını incelemek amaçlanmıştır. Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenen üç nefli bazilika planlı olduğu anlaşılan kilisenin apsis ve güneydoğu bölümünde yoğunlaşmış olup bu alan mezar tiplerini genel hatlarıyla değerlendirmek amacıyla incelenmiştir. Mezarların genel planı, örme taş ve tuğla tekniğiyle inşa edilmiş basit mezar yapılarından oluşmaktadır. Bu mezarlar arasında, fetüslerden erişkin olmayan bireylere kadar farklı yaş gruplarına ait olan mezarlar tespit edilmiştir. Ayrıca bazı mezarlarda birden fazla gömü gerçekleştirilmiş ve üst üste defin uygulamalarına rastlanılmıştır. Apsis içerisinde 18 adet, güney kısmında da 24 adet narteks duvarının kuzeyinde kalan duvar kalıntısının bitişiğinde de 1 adet olmak üzere toplamda 43 adet doğu-batı doğrultulu mezar belirlenmiş olup buluntular arasında sikke ve yüzük gibi buluntular yer almaktadır. Bu mezar yapıları ve buluntular, dönemin ekonomik, sosyal ve dini inanışları hakkında bilgi sunarken, Savatra Antik Kenti'nin Erken Bizans Dönemi demografik yapısı ve gömü gelenekleri hakkında da önemli bilgiler sunmaktadır.

* ORCID: 0000-0003-4510-6100

** ORCID: 0009-0008-2405-5408

Anahtar Sözcükler: Savatra, Nekropol, Lykaonia, Erken Bizans Dönemi, Ölü Gömme Geleneği.

Abstract

This study aims to examine the burial structures identified during the archaeological excavations conducted between 2022 and 2023 in the mosaic-floored church apse and its surroundings in the ancient city of Savatra. The excavations focused primarily on the apse and southeastern part of the church, which has been identified as a three-aisled basilica-plan structure dated to the Early Byzantine Period. The burial structures in this area have been analyzed to evaluate the general characteristics of the grave types. The graves mainly consist of simple structures built using stone and brick masonry techniques. Among these, burials belonging to different age groups, ranging from fetuses to non-adult individuals, have been identified. Additionally, some graves contain multiple interments, revealing evidence of superimposed burials. A total of 43 east-west oriented graves were documented, with 18 graves inside the apse, 24 graves in the southern part, and one grave adjacent to the wall remains located north of the narthex wall. Among the findings, coins and rings were recovered. These burial structures and associated artifacts provide insights into the economic, social, and religious beliefs of the period, while also offering significant information about the demographic structure and burial traditions of the Early Byzantine Period in the ancient city of Savatra.

Keywords: Savatra, Necropolis, Lycaonia, Early Byzantine Period, Burial Tradition.

Giriş

Lykaonia Bölgesi sınırları içerisinde günümüz Konya ili, Karatay ilçesine yaklaşık 60 km mesafede olan Savatra Antik Kenti Yağlıbayat Mahallesi sınırları içerisinde bulunmaktadır (Bildirici, 2009, s. 209; Işık, 2018, s.194; Büyükaslan-Işık, 2023, s.2). Roma Döneminde Galatia ve Lykaonia Bölgesi sınırlarında kalan kent, iki bölge arasında önemli bir geçiş yolu olarak stratejik öneme sahip olmuştur (Kadioğlu, 2009, s.23; Kaya, 2000, s.164; Mitchell, 1993 II, s.155; Belke-Restle, 1984, s.101; Işık, 2018, s.195). Antik kaynaklardan elde edilen bilgiler ile 2021 yılından itibaren gerçekleştirilen arkeolojik kazılar sırasında tespit edilen bulgular bir arada değerlendirildiğinde Savatra Antik Kenti'nin Roma Dönemi'nde görkemli kamusal yapılara sahip ve Galatia-Lykaonia sınır hattında stratejik bir konumda bulunan askeri üs görevi üstlenen kent olduğu anlaşılmaktadır (Işık, 2018, s.195). Kazı çalışmalarıyla ortaya çıkartılan yapı kalıntıları ile bölgede tespit edilen epigrafik örnekler de bu düşüncüyü desteklemektedir. Savatra Antik Kenti'nde yapılan kazı çalışmalarında ortaya

çıkartılan en önemli yapılardan biri mozaik tabanlı kilisedir. Bahsedilen kilisenin bulunduğu alan Yağlıbayat mahalle mezarlığının batı yönünde bulunan Savatra Höyüğü'nün tam doğusunda günümüz sağlık ocağının tam arkasında 2022 yılında Konya Koruma Kurulu tarafından tescillenmiştir. Alanda gerçekleştirilen arkeolojik kazı çalışmaları sırasında mozaik taban tespit edilmiştir. Tespit edilen mozaik tabanın yapılan çalışmalar sonucunda kiliseye ait olduğu anlaşılmıştır. Kilise mimarisi, Hristiyanlığın ilk dönemlerinden itibaren ibadet mekânlarının inşasıyla şekillenmeye başlamıştır (Aybek-Arslan, 2020). Erken Hristiyanlık Döneminde, Roma bazilikaları örnek alınarak üç nefli, ahşap çatılı ve apsisli yapılar inşa edilmiştir (Mitchell, 1993). Bu bazilikalar, cemaatin toplanma alanı olarak hizmet etmiş ve litürjik ihtiyaçlara göre düzenlenmiştir (Snively, 1984). Bizans Döneminde, merkezi planlı kiliseler yaygınlaşmış; kubbe, narteks ve pastoforyum gibi mimari unsurlar öne çıkmıştır (Aydın-Zoroğlu, 2016). Bu dönemde, kiliseler sadece ibadet mekânı değil, aynı zamanda siyasi ve kültürel gücün simgesi olarak da inşa edilmiştir (Işık, 2018). Bahsedilen kilise Erken Bizans döneminde yaygın olarak tercih edilen üç nefli bazilikal planda inşa edilmiştir. Tahrip edilmiş durumda olan bu kilisenin taban mozaikleri ve mimari plastik öğeleri, Erken Bizans Dönemi süsleme sanatının özelliklerini yansıtmaktadır. Kiliseyi önemli kılan bir diğer unsur ise, bu çalışmanın da konusu olan mezar yapılarının varlığıdır. Mezar yapıları ilk olarak 2022 yılında yapılan kazı çalışmaları sırasında kilisenin doğusunda ve apsis olarak adlandırılan kutsal alanında tespit edilmiştir. 2023 yılında ise bahsedilen mezar yapılarının devamını tespit etmek amacıyla çalışma alanı genişletilmiştir. Bu kapsamda kilisenin güneyinde de benzer mezar örneklerinin varlığı tespit edilmiştir. Savatra Antik Kenti'ndeki höyük üzerinde 2024 yılında yapılan kazı çalışmalarında kilise olduğu değerlendirilen yapının içerisinde de mezarlarla karşılaşılmıştır.

2022 yılında yapılan çalışmalarda kilisenin apsis bölümünde tespit edilen nekropol alanında yapılan çalışmalar sırasında apsisin tamamen tahrip edildiği ve nekropol alanının kilisenin kullanım dışı kaldıktan sonra oluşturulduğu tespit edilmiştir. Apsis alanında

yapılan kazı çalışmaları esnasında 18 adet mezar tespit edilmiştir. 2023 yılı kazı çalışmalarında ise kilisenin güneyinde 25 adet mezar açığa çıkartılmıştır. Nekropol alanında 2022-2023 kazı sezonunda toplam 43 adet mezar ortaya çıkartılırken bu mezarların 27 tanesinde tekil gömü işlemleri yapılmış, diğer 9 adet mezarda ise çoklu gömü örnekleri ile karşılaşmıştır. Kalan 8 adet mezar ise tamamen tahrip edildiğinden tekil ya da çoklu gömü biçimine sahip olduğu bilinmemektedir. Nekropol alanında bulunan mezarların büyük çoğunluğunun yetişkin olmayan bireylere ait olduğu değerlendirilmektedir. Bu çalışmamızda kilise apsisi ve çevresindeki mezarların genel özellikleri incelenerek dönemleri, tipleri ve yapı malzemeleri ele alınarak tarihlleme ve tipoloji önerisi verilecektir.

1. Savatra Kilise Apsisi ve Çevresinde Çıkan Mezar Yapıları

Savatra Antik Kenti'nde 2022-2023 yılları arasında gerçekleştirilen kazı çalışmaları sonucunda üç nefli bazilikal planlı ve mozaik tabanlı bir kilise tespit edilmiştir. Tespit edilen kilisenin apsis kısmı tahrip edilerek bir nekropol alanına dönüştürüldüğü gözlemlenmiştir (Resim 1,2,3).

Resim 1

Alanın Genel Görüntüsü

Resim 2

Mozaikli Alanın Görüntüsü

Resim 3

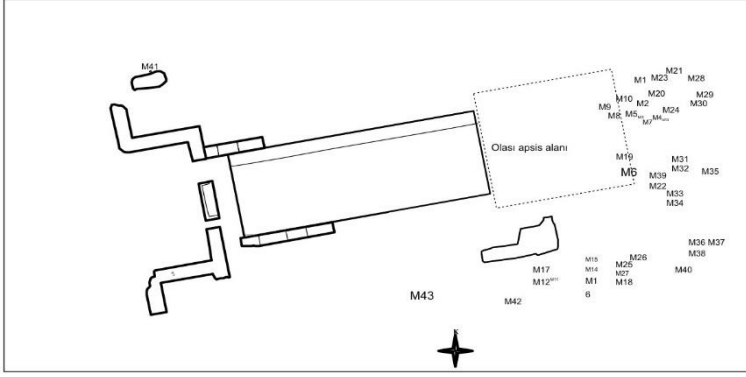
Mozaiklerin Görüntüsü

Bu alanda yapılan kazı çalışmaları sırasında kilisenin doğusunda bulunan kısımda 18 adet, güneydoğu kısmında 24 adet narteks duvarının kuzeyinde yer alan duvar kalıntısının kuzey bitişiğinde ise 1 adet olmak üzere toplam 43 adet mezar ortaya çıkartılmıştır (Çizim 1).

Çizim 1

Kilise Planı ve Mezarlar

Kilise tabanında bulunan mozaik süsleme örnekleri M.S. 5. yy. olarak değerlendirilmektedir. Bu bakımdan tespit edilen mezar yapıları M.S. 5. yy. sonrasına ait olmalıdır. Nekropol alanındaki gömü biçimleri ve mimari üslup incelendiğinde ise yukarıda da belirttiğimiz üzere Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmesi muhtemeldir. Kilise içerisinde açığa çıkartılan nekropol alanı Savatra'nın Erken ve Orta Bizans evresine ait olan gelenekleri anlamamız açısından önemli veriler sunmaktadır. Mezarların tamamı doğu-batı uzantılı, genellikle basit usul olarak da bilinen taş örme ve kiremit mezar tiplerinde inşa edilmiştir. Bizans Dönemi'nde yoğun olarak kullanılan basit usul mezar örnekleri halkın sosyal ve ekonomik yapısı hakkında da bizlere önemli ipuçları vermektedir. Savatra Kilisesi nekropol alanında bulunan kiremit mezar örneklerinin bir benzeri Kirazlıdere (Amasya) kazılarında da bulunmuştur (Uz-Alpaslan, 2018; 126). Bu tür mezar yapım maliyetinin daha düşük olması, bölgede tercih edilmesini sağlamıştır. Basit taş örgü mezarlarının Anadolu'da bulunan diğer örnekleri de Hadrianopolis, Amasya Boztepe Mezar Şapeli, Tios Kilise A ve Balatlar yapı kompleksindeki kilise mezarlıklarında yoğun bir şekilde kullanıldığı bilinmektedir (Gür, 2015, s.120-128; Soylu Yılmaz, 2021, s.140-174; Verim, 2022, s.101; Verim, 2022, s.643). Kilise içerisine yapılan intremural gömü biçimine ait Anadolu'da başka örnekler de bulunmaktadır. Bahsedilen kilise içi mezar yapıları için Arvalya Bazilikası, Kütahya Tokul Kilisesi,

Yalvaç Aedilicus Kilisesi, Niğde Kontantin ve Helena Kilisesi, Anadolu dışındaki Mariolata Kilisesi, Stobi Piskoposluk Kilisesi, Kodratos Bazilikası, Kraneion Bazilikası ve Atina Ilissos Bazilikası'nda tespit edilen mezar yapıları örnek gösterilebilir. Basit usul mezar örnekleri içerisinde Savatra Antik Kenti'nde en çok tercih edilen mezar tipi basit taş örgü mezardır (Snively, 1984, s.146-164; Mailis, 2011, s.307-318; Türktüzün ve Karaca, 2013, s.109-111; Tok, 2017, s.522-523; Yılmaz usta vd. 2018, s.9-24; Uysal, 2018, s.29-52; Verim, 2022, s.643).

Mezar yapıları içerisine yapılan gömüler tekil ya da çoğul şekilde gözlemlenmiştir. Ayrıca açığa çıkartılan gömütlerin büyük çoğunluğu yetişkin olmayan bireylere ait kalıntılardan oluşmaktadır. Yine açığa çıkartılan gömütlerin büyük çoğunluğunda mezar hediyesi tespit edilememiştir. Mezar tipolojisine bakıldığında, mezarların taş bloklar ve kiremitlerle çevrelendiği, üst kapaklarının ise genellikle taş levhalarla kapatıldığı, bazı örneklerde ise devşirme taşların kullanıldığı gözlemlenmiştir. (Resim 4, 5, 6, 7: 01SM22-M17, 01SM23-M19 numaralı mezarlarda mimari elemanlar devşirme olarak kullanılmış ancak bazı mezarların kapak taşlarında yazıtlar tespit edilmiştir. Resim 8, 9: 01SM22-M29,01SM23-M39).

Resim 4

01SM22-M17

Resim 5

01SM22-M17

Resim 6

01SM23-M19

Resim 7

01SM23-M19

Resim 8

01SM23-M29

Resim 9

01SM23-M39 numaralı mezarda tespit edilen Grekçe yazıtlı taş

Bebek ve çocuk gömüleri oldukça yaygındır ve bunların çoğunluğu kiremit mezar tipinde defnedilmiştir. Bazı mezarların kapak kısımları bazı mezarlarda üçgen profilli olarak düzenlenmiştir (Resim 10, 11: 01SM22-M3) (Şirin-Kolağasıoğlu, 2017, s.6 01SM22-M3 Nolu Mezar ile yakın benzeri olan Amisos Nekropolü kalkanca mahallesinde kazılarında ortaya çıkarılan (Resim 15a-b-c) mezarlarla yakın benzerlik göstermektedirler.)

Resim 10

01SM22-M3 ilk hali

Resim 11

01SM22-M3 son hali

Açığa çıkartılan gömütlerin gömü geleneklerine bakarsak mezarların çoğunda tek bir bireyin gömülü olduğu belirlenmiştir. İskeletlerin çoğu sırt üstü ve doğuya bakar şekilde mezara yerleştirilmiştir (Uysal, 2018, s.42). Hadrianopolis Kilise ve Maltepe Erken Bizans Dönemi mezar alanı içerisinde tespit edilen mezarlarda da tespit edilen ellerin genellikle göğüs veya karın üzerine konumlandırılması Savatra'da tespit edilen gömütler için de geçerlidir (Verim, 2022, s.644. Aydın-Zoroğlu, 2016, s.315-317). (Resim 12: 01SM22-M6)

Resim 12

01SM22-M6

Çoklu gömütlerin gerçekleştiği mezarlarda iki ya da daha fazla bireyin birlikte gömüldüğü tespit edilmiştir. Bu gömütlerde bireylerin aynı anda mı yoksa farklı zamanlarda mı gömüldüğü kesin olarak belirlenemese de çoklu gömü bulunan mezar yapılarında altta bulunan iskelet kalıntılarının dağınık halde bulunması yapılan gömülerin farklı zamanda yapıldığı konusunda fikir vermektedir (Resim 13,14).

Resim 13

01SM22-M15

Resim 14

01SM22-M15

Bir mezar alanı içerisinde bu tip birden fazla gömülerin bulunduğu mezarların çoğunlukla ikincil gömü olarak gruplandığına dair başka buluntu ve görüşler de bulunmaktadır (Sevim-Pehlevan-Günay, 2006; Uysal, 2018, s.39). Tespit edilen mezar yapılarında bazı bireylerin üst üste gömüldüğü belirlenmiştir. (Resim 15,16: 01SM23-M22)

Resim 15

01SM23-M22

Resim 16

01SM23-M22

Belirlenen bu mezarlarda genellikle üstteki iskelet iyi korunmuş haldeyken, alttaki iskeletin kemikleri dağılmış durumdadır. Gerçekleştirilen çalışmalarda birçok mezarın defineciler tarafından tahrip edildiği belirlenmiştir.

Resim 17

01SM23-M23

Resim 18

01SM23-M23 numaralı mezarda bulunan kemik parçaları

Özellikle (Resim 11,12, Resim 17,18) numaralı mezarlarda kemiklerin dağınık olması ve bazı iskelet parçalarının eksikliği bu durumun en önemli göstergeleridir. Ayrıca bazı mezarların üst kapaklarının kayıp olduğu ve mezar sınırlarının tam olarak belirlenemediği gözlemlenmiştir. Savatra'daki mezarların çoğunda mezar hediyeleri bulunmamıştır. Ancak birkaç tane mezarda definle birlikte bırakılmış objeler tespit edilmiştir.

103

Resim 19

01SM23-21 Tespit edilen Yüzük

(01SM22-M16 ve 01SM23-M21 Resim 19 mezarlarında bireylerin yanında yüzükler bulunmuştur. 01SM23-M38 mezarında bir sikke tespit edilmiştir. Resim 20: 01SM23-M35 mezarında ise eleme işlemi sonucunda 2 adet sikke bulunmuştur.)

Resim 20

01SM23-M35

Mezar hediyelerinin azlığı, Erken Bizans Dönemi'nde Hristiyan inanç sistemine uygun olarak ölü gömme geleneklerinin şekillendiğini göstermektedir. Savatra Antik Kenti mozaik tabanlı kilisesi 2022-2023 yılında kazılarda tespit edilen mezar yapılarına ait katalog oluşturulmuş ve kendi içerisinde gömü biçimlerine göre sınıflandırılmıştır.

2. Savatra Mozaik Tabanlı Kilisesinde Tespit Edilen Mezarların Değerlendirilmesi

Mezarların tümü Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmekte olup doğu-batı doğrultusunda düzenlenmişlerdir. Yapım teknikleri açısından taş örme, kiremit ve devşirme malzeme kullanımı öne çıkmaktadır. Bu mezarlar, basit planlıdır ve genellikle taş bloklar veya kiremitlerle çevrelenmiştir. Gömülerin büyük çoğunluğu tekil definlerden oluşurken iskeletlerin çoğu bebek ve çocuk bireylerdir. Mezarların kapakları genellikle taş levhalar, bazı durumlarda kiremit ya da devşirme malzemeler ile örtülmüştür. Mezar hediyesi açısından, mezarların çoğunda herhangi bir buluntuya rastlanmamış olup yalnızca bazı mezarlarda sikke ve yüzük gibi küçük buluntular belgelenmiştir.

Katalogta yer alan mezarlar, tipolojik çeşitlilik göstermektedir. Taş örme mezarlar düzgün taş bloklarla çevrili iken kiremit mezarlar dikdörtgen planlı olup kapakları düz veya üçgen profilli kiremitlerden oluşmaktadır. Devşirme malzeme kullanılan mezarlarda mimari bloklar veya yazıtlı taşlar yer almaktadır. Bazı

mezarların gövde düzeni sağlam ve iyi korunmuşken bazıları defineci müdahaleleri nedeniyle tahrip olmuştur. Kemiklerin dağınık olduğu ve üst kapaklarının kaybolduğu tespit edilmiştir. Çoklu gömü örneklerinde bireylerin farklı zamanlarda gömülmüş olabileceği izlenimi uyandıran üst üste yerleştirilmiş iskeletlere rastlanmıştır. Buluntular açısından nadir mezarlarda sikke ve yüzük gibi bulgulara ulaşılmış, bazı mezar kapaklarında Grekçe yazıtlar tespit edilmiştir.

Bu mezarların ortak ve farklı yönlerinin değerlendirilmesi, Erken Bizans Dönemine ait defin gelenekleri, sosyal yapılar ve mekânsal kullanım pratiklerini anlamak açısından önemli katkılar sağlamaktadır. Aşağıdaki tabloda Savatra Antik Kenti mozaikli kilisesinin apsisi ve çevresinde tespit edilen mezarların ortak özellikleri yer almaktadır.

Tablo 1

Savatra Mezarları Ortak Özellikler Tablosu

Özellik	Veri	Dağılım	Önemli Örnekler
Yön	Doğu-Batı	43/43	Tüm mezarlar
Dönem	Erken Bizans	43/43	MS 5-7. yy.
Mezar Tipi	Taş Örme	39/43	M1, M17, M29, M40
	Kiremit Mezar	4/43	M12, M41
Gömü Türü	Tekil Gömü	27/43	M1, M6, M21
	Çoklu Gömü	9/43	M14, M15, M22, M39
	Belirsiz/Tahribatlı	7/43	M9, M19, M24
Demografi	Bebek/Çocuk	27/43	M2, M3, M10, M12
	Yetişkin	8/43	M17, M21, M29
Buluntular	Hiç buluntu yok	36/43	M1, M5, M13, M30
	Sikke	3/43	M35 (2), M38 (1)
	Yüzük	2/43	M16 (2), M21 (2)
Tahribat Durumu	Kısmi tahribat	22/43	M6, M14, M19, M29
	Ağır tahribat	8/43	M9, M24, M35, M38
	Sağlam	13/43	M1, M17, M21, M36

Üst Örtü Malzemesi	Taş Blok	28/43	M1, M11, M17
	Kiremit	8/43	M4, M7, M12
	Moloz Taş/Yok	7/43	M9, M33, M35
Devşirme Malzeme	Mimari Parça/Yazıt	4/43	M17, M18, M22, M39

Savatra Antik Kenti mozaikli kilisesinin apsisi ve çevresinde tespit edilen mezar alanı, Erken Hristiyanlık Dönemi gömü gelenekleri, sosyo-ekonomik yapı, demografik eğilimler ve kültürel değişimleri anlamak açısından önemli bulgular sunmaktadır. Tüm mezarların tamamı doğu-batı yönelimli olması, Erken Hristiyan gömü geleneğinin bu alanda katı biçimde uygulandığını göstermektedir. 43 mezardan 39 tanesinin taş örgü malzemelerden inşa edilmiş olması, bölgenin düşük maliyetli ve erişilebilir malzeme kullanımına eğilim gösterdiğini işaret etmektedir. Bu durum, dönemin yerel kaynaklarını ve iş gücü olanaklarını yansıtarak toplumun ekonomik düzeyine dair önemli ipuçları sunmaktadır. 43 mezardan 27'sinde bebek ve çocuk bireylerin gömülmüş olması, Erken Bizans Döneminde yüksek çocuk ölüm oranlarının varlığına işaret etmektedir. Bu durum, o dönemdeki sağlık hizmetlerinin yetersizliği, beslenme eksiklikleri ve olası salgın hastalıklarla ilişkilendirilebilir. Demografik veriler, dönemin toplumsal sağlık koşullarına ve aile yapısına dair önemli bilgiler sağlamaktadır. 43 mezarın 36'sında mezar hediyesinin bulunmaması, Erken Hristiyanlık inancının sadeleşen ölüm ritüellerini yansıtmaktadır. Bu durum, dini dönüşümün ve inanç sistemindeki değişimin somut bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. 43 mezardan 30'unda definecilik kaynaklı kısmi veya ağır tahribat izlerinin bulunmasının definecilik faaliyetlerinin bilimsel verilerin kaybına yol açtığını ve kültürel miras bilincinin zayıf olduğunu göstermektedir.

Tablo 2*Tekil ve Çoklu Gömü Olan Mezar Yapıları*

BEBEK	TEKLİ GÖMÜ	ÇOKLU GÖMÜ	GENÇ	TEKLİ GÖMÜ	ÇOKLU GÖMÜ
M2	X		M1	X	
M3	X		M14		X

M4	X	M15	X
M5	X	M16	X
M6	X	M17	X
M7	X	M19	X
M8	X	M21	X
M10	X	M22	X
M11	X	M23	X
M12	X	M29	X
M13	X	M31	X
M18	X	M36	X
M20	X	M38	X
M24	X	M39	X
M25	X	M40	X
M26	X	M41	X
M27	X		
M28	X		
M30	X		
M32	X		
M33	X		
M34	X		
M35	X		
M37	X		
M42	X		
M43	X		

Sonuç

Savatra Antik Kenti mozaikli kilise apsisi ve çevresinde gerçekleştirilen kazılar, Erken Bizans Dönemine ait mezar uygulamalarına dair önemli veriler sunmaktadır. Yapılan çalışmalar neticesinde, kilisenin apsis kısmının tahrip edilerek nekropol alanına dönüştürüldüğü ve bu alanın özellikle yetişkin

olmayan bireylerin definleri için yoğun şekilde kullanıldığı belirlenmiştir. 43 adet mezarın tespit edilmesi, bu alanın uzun bir süre boyunca bir gömü alanı olarak kullanıldığını göstermektedir. Mezar tipolojisi açısından değerlendirildiğinde, taş örgü, kiremit ve devşirme malzeme kullanılarak oluşturulmuş basit yapılar çoğunluktadır. Bu durum bölgedeki mezar inşa geleneğinin maliyet ve erişilebilirlik gibi etkenlere bağlı olarak şekillendiğini düşündürmektedir. Ayrıca çoklu gömülerin varlığı, bu alanın tekrar kullanıldığını ve muhtemelen belli dönemlerde bir aile veya topluluk mezarlığı işlevi olabileceğini ortaya koymaktadır. Üst üste gömülerin varlığı, bu mezarların zaman içinde yeniden açılarak kullanılmış olabileceğini göstermektedir. Mezar yönelimlerinin tamamının doğu-batı doğrultusunda olması, Erken Bizans Dönemi Hristiyan gömü geleneklerine uygun olduğunu göstermektedir. Bununla beraber mezar hediyelerinin oldukça sınırlı olması, Dönemin dini inanışlarının ve ölüm sonrası yaşama dair ritüellerinin daha sade bir hale geldiğini düşündürmektedir. Buluntu açısından değerlendirildiğinde, az sayıda sikke ve yüzüğün mezarlardan ele geçmesi, defin sırasında kişisel eşyaların gömüye dahil edilme eğiliminin düşük olduğunu göstermektedir. Kazılar sırasında tespit edilen defineci tahribatları, alanın yakın dönemde zarar gördüğünü ve bazı mezarların içeriklerinin kaybolmasına neden olduğunu ortaya koymaktadır. Buna rağmen, alanın genel bütünlüğünün büyük oranda korunmuş olması, Savatra Antik Kenti'ndeki mezar uygulamalarını anlamak için önemli bir fırsat sunmaktadır. Elde edilen veriler Savatra Antik Kenti'nin Erken Bizans Dönemi gömü gelenekleri, demografik yapısı ve mekânsal kullanım dinamikleri açısından önemli bilgiler sağlamaktadır. Bu sonuçlar hem Lykaonia bölgesindeki diğer nekropollerle kıyaslanarak bölgesel defin geleneklerini anlamaya katkı sunmakta hem de erken Hristiyanlık dönemi mezar ritüelleri hakkında yeni çıkarımlarda bulunulmasına olanak tanımaktadır. Gelecekte yapılacak olan detaylı antropolojik analizler ile bireylerin yaşı, cinsiyeti ve olası hastalık durumları hakkında daha net bilgilere ulaşılması mümkün olabilecektir.

Kaynakça

- Aybek, S., & Arslan, B. (2020). Metropolis'te bulunan mezarlar ve kentin nekropolis lokalizasyonu üzerine düşünceler. *Tüba-Ar Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, (26), 111-130.
- Aydın, M., & Zoroğlu, C. (2016). Ankara'da erken Bizans dönemi mezar alanı kazısı/early Byzantine cemetery excavation in Ankara. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (35), 295-328.
- Belke, Klaus-Restle, Marcell (1984). Galatien Und Lykaonien. Wien: Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wissenschaften.
- Bildirici, M. (2009). *Tarihi su yapıları Konya, Karaman, Niğde, Aksaray, Yalvaç, Side, Mut, Silifke, Çevre ve Orman Bakanlığı*. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü.
- Büyükaslan, Ş., & Işık, İ. (2023). Savatra ve çevresinde bulunan sütun başlıkları. *Amisos*, 8(14), 1-18-2.
- Erginer, E., & Foça, S. (2020). Klazomenai ağaçlı yol Nekropolisinden bir grup mezar: Tipolojisi ve buluntuları / a group of tombs from clazomenae ağaçlı yol Necropolis: Their typology and foundings. *Arkeoloji ve Sanat*, 163, 69-86.
- Foça, S. (2018). Teos batı nekropolis mezar tipleri. *Colloquium Anatolicum*, 17, 74-84.
- Gur, D., Demir, D., & Çelik, T. (2023). Geç antik çağ ve erken Bizans döneminde Iuliopolis. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 15(29), 49-74.
- Gür, Durmuş (2015). *Zonguldak ili, Filyos beldesi, Tios akropolü kilise a yapısı* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Uysal, G. (2018). Konstantin ve Helena Kilise'sinde (andaval) mezar tiplerinden ve buluntulardan sosyal statünün belirlenmesi. *Antropoloji*, (36), 29-52.

- Işık, İ. (2018). Lykaonia bölgesi kuzeydoğu kesimi tarihi ve yerleşim yerleri. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (40), 191-206.
- Kadıoğlu, Musa (2009). *Eski Anadolu uygarlıkları, Roma döneminde Anadolu*. T.C. Kültür Bakanlığı, Türkiye Kültür Portalı Projesi.
- Kaya, Mehmet Ali (2000). *Anadolu'daki Galatlar ve Galatya tarihi*. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Mailis, Athanassios (2011). The early christian basilica and the later cemetery at mariolata (phocide): transformations of a site beside the great isthmus corridor route. *Antard*, 19, 303-321.
- Mitchell, Stephen (1993). *Anatolia, Land, Men And Gods In Asia Minor: The Celts And The Impact Of Roman Rule*. I-II, Oxford University Press.
- Sevim, A., Pehlevan, C. ve Günay, I. (2006). Arkeolojide Paleoantropoloji, *Hayat Erkanal'a Armağan*. Homer Kitapevi ve Yayıncılık.
- Snively, Catherina S. (1984). Cemetery churches of the early Byzantine period in eastern illyricum: location and martyrs, *The Greek Orthodox Theological Review*, 29(2), 117-124.
- Soylu Yılmaz, Sanem (2021). *Sinop balatlar kilise kazısında ortaya çıkartılan 5-20. yüzyıllar arasına tarihlenen Hristiyan mezarlarının tipolojisi ve buluntu açısından değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Şirin, O. A., & Kolağasıoğlu, M. (2017). Amisos nekropolü basit toprak mezar ve kiremit mezar geleneği/Amisos necropolis simple earth grave and tile burial tradition. *Amisos*, 2(2), 1-29.
- Tok, Emine (2017). "Arvalya Basilica" Space, Landscapes and Settlements In Byzantium: Studies In Historical Geography Of The Eastern Mediterranean. Ed. M. S. Popović ve A. Külzer. Vienna: Dpp.

- Uz, B., & Alpaslan, F. S. (2018). Kirazlıdere (Amasya) erken Bizans dönemi nekropolü. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42(1), 87-112.
- Verim, E., (2022). Graves Of Hadrianopolis Church And A Group Of Finds. 26. *Orta Çağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Sempozyumu* (Pp.244-245). Mersin, Turkey
- Verim, Ercan (2022). *Batı Karadeniz Bizans dönemi mimarisi (Bartın Bolu-Düzce ve Zonguldak)* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Yılmaz Usta, Nalan, Damla, Yakut İpekoğlu, Hilal, Yakut, Yavuz ve Özhanlı, Mehmet. (2018). Traces Of Disability In Child's Skeleton And Sociocultural Effects In Pisidia Antiocheia (Yalvaç, Isparta-Turkey) In The Middle Byzantine Period, *Academic Research In Social, Human And Administrative Sciences-II*, Ed. B.C. Tanrıtanır ve S. Özer, Ankara: Gece Kitaplığı.